

одновременно является субъектом обучения и творцом нового продукта, что делает возможным общекультурное и духовное развитие языковой личности, формирование ее ключевых компетенций.

Разработанная модель, мы полагаем, является всего лишь исследовательским конструктом, но в умелых руках преподавателя станет действенным средством организации активного взаимодействия со студентами в процессе работы над текстом, в результате которого формируется языковая личность, способная к диалогу, созданию собственного продукта.

Обсуждение. Использование модели текстовой деятельности дает возможность организовать плодотворное сотрудничество преподавателя и студента, выявить слабые и сильные стороны организации познания, определить качество результатов обучения.

Модель текстовой деятельности, основываясь на современных методах обучения и системе многоуровневых многомерных проблемных ситуаций, требует от преподавателя применения следующих методических приёмов:

- ✓ побуждение студентов к сравнению, сопоставлению фактов, обобщению, формулировке выводов;
- ✓ подведение обучающихся к противоречию, самостоятельному нахождению способа его решения;
- ✓ изложению различных точек зрения на один вопрос; рассмотрению явления с различных позиций;
- ✓ построение оптимальной системы обучения на основе современных образовательных технологий;
- ✓ личностный подход и мастерство преподавателя, способные вызвать заинтересованность обучающихся в процессе познания.

Мы считаем, что при разработке модели текстовой деятельности необходимо, прежде всего, учитывать ее направленность на развитие критического и аналитического мышления обучающихся посредством таких видов работ, как:

- ✓ выделение основной информации и усечение второстепенной; формулировка коммуникативной задачи текста;
- ✓ формулировка ответов на вопросы и постановка вопросов к тексту;
- ✓ анализ прочитанного, выражение собственного мнения; создание вторичных тестов различной степени компрессированности.

Выполнение данных видов работ в процессе обучения языкам способствует развитию их исследовательских способностей, ораторского искусства и публичного выступления, навыков работы в команде, самообучения и самоорганизации обучающихся, а также их продуктивного критического и аналитического мышления. Безусловно, задача преподавателя состоит не в том, чтобы сформировать безошибочное мышление, а в том, чтобы научить обучающихся самостоятельному поиску информации, ее анализу, нахождению решения, извлечению уроков, использованию полученных знаний в реальной действительности.

Заключение. Система языкового образования в вузе в целях повышения качества языковой подготовки будущих специалистов должна быть направлена на развитие свободной творческой самостоятельной личности с ярко выраженной индивидуальностью и ответственностью. Основные направления для развития таких качеств личности состоят в формировании текстовой деятельности, которая в свою очередь зависит от общекультурного развития личности преподавателя и обучаемого, формирования умений планирования, контроля, коммуникативных умений, а также умения использовать средства информационных технологий.

Список использованной литературы:

- 1 Мусрепов Г. *Время и литература*. - Алматы, Писатель, 1982. - 352 с.
- 2 Кابدолов З. *Искусство Слова*. - Алматы: Казахский университет, 1992.-360 с.
- 3 Оңғарсынова. Ф. *Интервью*. - Алматы: Писатель, 1982. -179 с.
- 4 Мусрепов Г. *Предисловие // Ф. Оңғарсынова. Интервью*. - Алматы, Писатель, 1982. -179 с.
- 5 Гете И. В. *Собрание сочинений в десяти томах*. - Москва, 1988.
- 6 Оңғарсынова Ф. *Июль*. - Алматы, Писатель, 1978. - 318 С.
- 7 Алимкулов Т. *Таинственная душа*. - Алматы, Писатель, 1972. -132 с.

References:

1. Musrepov G. *Vremä i literatura*. - Almaty, Pisatel, 1982. - 352 s.
2. Kabdolov Z. *İskustvo Slova*. - Almaty: Kazahski universitet, 1992.-360 s.
3. Ongarsynova. F. *İntervü*. - Almaty: Pisatel, 1982. -179 s.
4. Musrepov G. *Predislovie // F. Ongarsynova. İntervü*. - Almaty, Pisatel, 1982. -179 s.
5. Gete İ. V. *Sobranie sochineni v desäti tomah*. - Moskva, 1988.
6. Ongarsynova F. *İül*. - Almaty, Pisatel, 1978. - 318 S.
7. Alimkulov T. *Tainstvennaia duša*. - Almaty, Pisatel, 1972. -132 s.

Кенжебаева Г.М.,¹ Нуптекеева Г.Б.²

^{1,2}Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы, Қазақстан

ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРНЫ СТУДЕНТТЕРІНЕ «ЖАЗУ САУАТТЫЛЫҒЫ ЖӘНЕ СӨЙЛЕУ ТЕХНИКАСЫ» КУРСЫН ОҚЫТУДЫҢ МАҢЫЗЫ

Аңдатпа

Мақалада жоғары оқу орындарында дуальді білім, мектеппен байланыс мәселелері күн тәртібіне қойылып отырған кезеңдегі мектеп мұғалімдерінің ұсынысымен енгізілген «Жазу сауаттылығы және сөйлеу техникасы» курсының маңызына тоқталады. Мағына дәлдігі ой дәлдігімен де байланысты. Оның жүйелі, түсінікті, айқын болуы үшін, жекелеген сөздердің мағынасын ажыратып қою ғана жеткіліксіз, оларды теңін тауып тіркестіруге көңіл бөлу керектігі туралы айтылады. Өйткені сөйлем – ой – пікір білдіру, қарым – қатынас жасау информация беру үшін жұмсалатын синтаксистік единица. Сөйлемде сөздердің мағына айқындылығы мен өз орнына сәйкестігі, білдіретін ойға тікелей қатыстығы, бір – бірімен тіркесу заңдылығы мен сөйлем мүшелерінің орналасу тәртібі қатаң сақталынуы тиістігі сөз болады. Сөзді қандай қатесіз жазу керек болса, оны құлаққа жағымды, әуезді, мәнерлі етіп айту да сондай қажет. Дыбыстардың қырын сындырып айту, қатар тұрған екі дауысты дыбыстың бірін түсіріп қолдану, ерін үндестігін сақтау сияқты орфоэпия заңдылықтарына көңіл бөлу керектігі. Сөйлеу үстінде сөздердің бір – бірімен қиоласып ритмикалық бір топ құрап, бір ырғақпен айтылуын да қадағалап отыру қажеттігі туралы айтылады.

Түйін сөздер: Мектеппен байланыс, жазу сауаттылығы, сөйлеу техникасы, орфографиялық норма, орфоэпиялық норма, білім бағдарламасы

Kenzhebaeva G.,¹ Nuptekyeva G.²

^{1,2}Kazakh National Pedagogical University named after Abai,
Almaty, Kazakhstan

THE IMPORTANCE OF TEACHING THE COURSE "WRITING LITERACY AND SPEAKING TECHNIQUES" FOR HIGHER EDUCATION STUDENTS

Abstract

The article emphasizes the importance of the course "Writing Literacy and Speech Techniques", which was introduced at the suggestion of school teachers at a time when the issues of dual education and school relations in higher education are on the agenda. The accuracy of meaning is also related to the accuracy of thought. In order to make it systematic, understandable and clear, it is not enough to separate the meanings of individual words, it is necessary to pay attention to finding and combining them. Because a sentence is a syntactic unit used to convey information, to express an opinion, to communicate. In a sentence, the meaning of the words should be clear and appropriate, directly related to the meaning, the regularity of the connection with each other and the order of the members of the sentence should be strictly observed. Just as it is necessary to write a word without mistakes, it is necessary to say it in a pleasant, melodic and expressive way. It is necessary to pay attention to the rules of orthoepy, such as breaking the edges of sounds, using one of the two adjacent vowels, maintaining the harmony of the lips. During the speech, it is necessary to make sure that the words are intertwined, forming a rhythmic group and pronounced in the same rhythm.

Keywords: communication with school, writing literacy, speech technique, spelling norm, orthoepic norm, educational program

Kenzhebaeva G.M.,¹ Nuptekyeva G.B.²

^{1,2}Казахский национальный педагогический университет имени Абая,
Алматы, Казахстан

ВАЖНОСТЬ ПРЕПОДАВАНИЯ КУРСА «ПИСЬМЕННАЯ ГРАМОТНОСТЬ И РАЗГОВОРНАЯ ТЕХНИКА» ДЛЯ СТУДЕНТОВ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация

В статье подчеркивается важность курса «Письменная грамотность и речевые приемы», который был введен по предложению школьных учителей в то время, когда актуальны вопросы дуального образования и школьных отношений в высшей школе. Точность смысла также связана с точностью мысли. Для того, чтобы было систематизировано и понятно, недостаточно разделять значения отдельных слов, необходимо уделить внимание их поиску и объединению. Потому что предложение - это синтаксическая единица, используемая для передачи информации, выражения мнения, общения. Предложение должно быть ясным и соответствовать смыслу слов, непосредственно связанных со значением, необходимо строго соблюдать регулярность связи между собой и порядок членов предложения. Подобно тому, как необходимо написать слово без ошибок, необходимо сказать его так, чтобы оно было приятным для слуха, мелодично и выразительно. Необходимо обратить внимание на правила орфоэпии, такие как нарушение границ звуков, использование одной из двух соседних гласных, сохранение гармонии губ. Во время выступления необходимо следить за тем, чтобы слова пересекались друг с другом, образовывали ритмическую группу и произносились в одном ритме.

Ключевые слова: общение со школой, письменная грамотность, речевая техника, орфографическая норма, орфоэпическая норма, образовательная программа

Кіріспе. Ана тілінің бүгінгі мен ертеңіне алаңдайтын тіл білімі саласындағы ғалымдар мен жанашыр көпшілік, жалпы білім беретін орта мектептің қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімдері тіл мәдениетіне, жазу сауаттылығына қатысты ойларын газет, журнал беттерінде үнемі ортаға салып, дабыл қағуда. Жалпы білім беретін орта мектептердегі білімнің реформалануы да бұл жағдайға түрткі болуда. Бүгінгі таңдағы білім саласындағы жаңартылған бағдарлама бойынша оқыту – білім алушыны жазу сауатсыздығына әкелуде. Оның басты себебі, мектептегі жаңартылған бағдарлама негізінде дайындалған оқулықтардағы грамматикалық мазмұнның жүйесіздікке бой алдыруы. Бұрынғы қазақ тілі оқулықтарында, одан кейінгі 2010 жылдардан жарық көрген жаңа буын оқулықтарында грамматикалық мазмұн жүйелі түрде сақталса, бүгінгі оқулық баланың дүниетанымын қалыптастыруды басты мақсат етіп қоюмен грамматиканы кенже қалдырды. Бұл жай мектеп мұғалімдерінің, ата-аналардың алаңдап жүрген басты мәселесіне де айналып отыр. Жаңартылған бағдарлама бойынша дайындалған мектеп оқулықтарын мүлдем жарамсыз дей алмаймыз, әрине, Дегенмен, оқулықтағы грамматикалық мазмұнның жұтандығын жасыра да алмаймыз. Мысалы, 5-сынып қазақ тілі оқулығының авторлары: «Жалпы білім беретін мектептерде қазақ тілін оқытудың басты мақсаты – оқушылардың сөйлесім әрекетін жетілдіру, өз ойын, пікірін, тұжырымдарын сауатты, қазақ тілінің әдеби нормаларына сай жеткізе білуге төселдіру, сөз әдебін қалыптастыру. Тілді жетік білу үшін оқушыға сөз қолданым дағдыларын қалыптастыруға басымдық беріледі. Тіл арқылы оқушы өз болмысын қалыптастырып қана қоймайды, ол ой-пікірін, көзқарасын білдіру арқылы өзгелердің де дамуына ықпал ете алады», - деп көрсетеді [1, 16-18]. Әрине, «тіл, сөйлеу, жазу мәдениеті» негізінен «сөз мәдениеті», «сөзді орынды қолдану» деген ұғымды білдіреді. Өйткені тіл мәдениетінің негізгі зерттейтін объектісі – сөз, сөздің дұрыс айтылуы, дұрыс жазылуы, дұрыс қолданылуы, сол арқылы ойды айқын, әсерлі жетуі, екі ұштылықтың, күнгірттіктің болмауы. Соған орай тіл мәдениеті ғылымын үлкен екі салаға: ауызша сөйлеу мәдениеті мен сөз қолдану мәдениеті деп бөлуге болады.

Ауызша сөйлеу мәдениеті сөйлеген кезде орфоэпия қағидаларын сақтап, мәнерлеп сөйлеумен байланысты. Сөйлеу нормалары орфографияға бағынышты емес. Жалпы, қазақ тілі – табиғатында үнді, әуезді тіл. Дұрыс сөйлеу мәдениеті дыбыс тілімен тікелей байланысты болғанмен, жазу тілінің шығуымен бірдей емес. Мәнерлеп сөйлеу, дыбыстардың қырын сындырып айту – сонау ауыз әдебиеті үлгілерінен, шешендік сөздерден келе жатқан заңдылық. Бұл заңдылық баршаға ортақ. Сөзді қандай қатесіз жазу керек болса, оны құлаққа жағымды, әуезді, мәнерлі етіп айту да сондай қажет. Дыбыстардың қырын сындырып айтуқатар тұрған екі дауысты дыбыстың бірін түсіріп қолдану, ерін үндестігін сақтау сияқты орфоэпия заңдылықтарына көңіл бөлу міндетті. Сөйлеу үстінде сөздердің бір – бірімен қиюласып ритмикалық бір топ құрап, бір ырғақпен айтылуын да қадағалап отыру қажет.

Әдістеме. Бүгінгі күнде орфоэпиялық нормадан ауытқу көбіне жастардың тілінде жиі кездеседі. Ол тіліміздің табиғатына терең үңілмеу мен мәнерлеп сөйлеуге мән бермеуден болып жатқан қателіктер.

Жалпы жастарға, көпшілік қауымға, соның ішінде қазақ тілі мен әдебиеті пәні мамандық иелеріне ауызша сөйлеу кезінде тілдің ішкі заңдылықтарын сақтаумен қатар, сөйлеу техникасын да меңгеруі қажет. Сабақ барысында мұғалім тақырыптың мазмұнына қарай өзінің ішкі тебіренісі мен толқынысын, көзқарасын көбіне дауыстың ырғағы, күші, им – ишара, қимыл – қозғалыс арқылы да жеткізіліп отырады. Сыныптағы оқушы мұғалімқимылын, ым-ишарасын, сөзін көздерімен көріп, құлақтарымен есту арқылы да қабылдайды. Яғни сөйлеуші өз ойын тек сөзбен ғана емес, сезім тілімен де жеткізіп отырады.

Ім – ишара екі жақты қызмет атқарады. Біріншіден, ойды үнемдеп, әсерлі, мәнерлі жеткізудің көмекші құралы ретінде пайдаланылса, екіншіден, орынсыз жиі қолданылған қимыл – қозғалыс тыңдаушыларына кері әсер етеді, зейінін шоғырландыруға мүмкіндік бермейді. Мәнерлеп сөйлеу мәдениеті мұғалімнің дауыс ырғағына, интонациясына да байланысты. Өйткені ойлау кезінде дауыстың сан түрлі құбылуы адамның сол өзі баяндап тұрған мәселесіне қатысын, эмоциясын, сезімін білдіреді. Интонация мұғалімнің әр сөйлеміне жан беріп қана қоймайды, оның эмоционалдық бояуын күшейтеді. Яғни сөзді дұрыс айта білу, әсіресе, сөз ішінде және сөз аралықтарында, мәтіндерде орфоэпияның негізгі заңдылықтарын сақтап, әуезді де мәнерлі сөйлей алу, соған қоса дауыс ырғағын,

интонацины дұрыс белгілеп, сәтті де орынды, байсалды да барынша тыңғылықты қолдана алу сөйлеу техникасын меңгерудің басты шарты.

Нәтижелер және талқылау. Қазіргі таңда дабыл қағылып жүрген екінші бір мәселе, жазудағы сауатсыздықтың бел алуы. Оған кінәлі бір жағынан жоғарыда айтқанымыздай оқулықтағы грамматикалық мазмұнның жүйесіздігі болса, бір жағынан әлеуметтік желілердің де ықпалы бар. Вацапта отыратын әр жас жазатын сөзін қысқартып, немесе дұрыс жазып отырғанына күмән келтірсе, латын әліпбиімен өз қалауынша жазуы. Осындайда, қазақ тілінің орфографиялық нормаларын тұрақтандыруда, жұртшылықтың жазу мәдениетін көтеруде орфографиялық сөздіктің алатын орны ерекше.

Жоғары оқу орындарында дуальді білім, мектеппен байланыс мәселелері күн тәртібіне қойылып отырған кезеңде осы айтылған келеңсіздіктерді екі жақтан шешу мәселесі де қолға алынуда. Оның дәлелі, биылғы 2020/2021 оқу жылында қазақ тілі мен әдебиеті мамандығын дайындайтын бөлімдердегі білім бағдарламаларындағы өзгерістер. Жоғары оқу орны оқытушыларынан құралған авторлар қауымы мамандыққа арналған білім бағдарламаларын дайындауда мектеп мұғалімдерімен байланыс жасап, талқылай отырып, «бүгінгі студент – ертеңгі маман мектепке барғанда қандай біліммен қаруланып баруы керек, не нәрсеге көбірек көңіл бөлу қажет», т.б. сұрақтарды бірлесе талдай отырып, мектеп мұғалімдерінен бірнеше ұсыныстар алды. Соның бірі мектептегі ақсап жатқан мәселе жазу сауаттылығының төмендеп кеткендігін айта отырып, «Жазу сауаттылығы және сөйлеу техникасы» атты курсты енгізіп, студенттерді осы мәселелер төңірегіндегі қиындықтармен таныстыра отырып, шығу жолдарын үйретсе деген ұсыныс болды. Мектеп мұғалімдерінің ұсынысын секере отырып, авторлар жоғары оқу орындарының білім бағдарламасына «Жазу сауаттылығы және сөйлеу техникасы» атты курсты енгізді.

Сөз қолдану ең алдымен сөздің емле ережесіне сай жазылуымен байланысты. Дұрыс жазу талабы – ресми түрде қабылданған жалпыға ортақ емле ережесін сақтау. Орфографиялық нормадан ауытқуға, оны өзгертіп жазуға болмайды. Себебі, емле ережелері заңды түрде бекітіледі, жалпыға ортақ, міндетті. Тіліміздің грамматикалық жүйесінің саралануы, сөздік қорымыздың молайып толығы кейбір емле ережелерін қайта қарауға мәжбүр етеді. 1940 жылы орыс графикасына негізделген кирилл алфавитіне көшкеннен бері де емле ережесіне біраз өзгерістер енгізілгені баршамызға аян. Қазақ тілі орфографиялық ережелеріне негізделген өзгерістер мен толықтырулардың орфографиялық норманың бір жүйеге түсуінде маңызы өте зор. Өйткені бұл өзгерістер қазіргі жазуымызда қиындық туғызып отырған ең бір актуалды мәселеге сөздердің бірге не бөлек жазылуы мен орыс тілінен енген сөздерге қосымшаның қосылу заңдылығына да қатысты.

Тіл – жүйелі құбылыс. Ол тілдік нормалармен тепе – тең емес, бірақ тілдік жүйе мен норма бірлікте қаралады. Бұл екі құбылыстың бір – бірімен сай келетін де, алшақ кететін де реттері бар. Айталық, сөзге алдымен жұрнақ, содан кейін жалғаулардың өзінің бір ізділігі: көптік – тәуелдік – септік болып болып жалғануы әрі норма, әрі жүйе. Ал, туыстың қатынасты білдіретін сөздерге тәуелдік жалғауының көптік жалғауынан бұрын жалғануы - тілдік жүйеден ауытқу. Қазақ тілінің заңдылығы бойынша дауыссыз дыбысқа аяқталған сөздерге тәуелдік жалғауы ы – і түрінде жалғануы керек. Мысалы, көбі, уақытында т.б. Ал, тіл қолданысында, тілдік дағдыда бұл сөздер: көбісі, уақытысында, жиырмасыншы болып та қолданылады. Мұнда, жүйеден дағды басым. Мұндай фактілердің жиі қолданыла келе нормаға айналып кетуі де ықтимал. Өйткені жиілік нормалаудың критерилері. Қолданыстың нормаға айналуы үшін көбіне оның тілдік жүйеде болуы негізгі шарт емес, оның тілдік дағдыға айналуы шарт.

Сөз қолдану мәдениеті сөздің мағынасына сай, дәл, сәйкес жұмсалыуымен тығыз байланысты.

Айқын ойлап, дәл айту үшін сол айтылуға тиісті зат пен оның санамыздағы көрінісі – сөздің арасындағы байланысты, қатынасты жақсы білуіміз керек. Сөз айқындылығы, мағына дәлдігі логикалық дәлдікпен ұштасады. Сөз бен оның білдіретін мағынасының арасында қарама – қайшылық, бірін –бірі жоққа шығарушылық немесе байланыссыздық болмауы тиіс. Мағына дәлдігі тілдік қолданысымыздағы әр сөздің мағыналық ерекшелігімен, табиғатын білумен байланысты. Өйткені сөз өзінің тура мағынасымен қатар келтірінді, ауыспалы мағынада да келе беретіні белгілі.

Мағына дәлдігі ой дәлдігімен де байланысты. Оның жүйелі, түсінікті, айқын болуы үшін, жекелеген сөздердің мағынасын ажыратып қою ғана жеткіліксіз, оларды теңін тауып тіркестіруге көңіл бөлу керек. Өйткені сөйлем – ой – пікір білдіру, қарым – қатынас жасау информация беру үшін жұмсалатын синтаксистік единица. Сөйлемде сөздердің мағына айқындылығы мен өз орнына сәйкестігі, білдіретін ойға тікелей қатыстығы, бір – бірімен тіркесу заңдылығы мен сөйлем мүшелерінің орналасу тәртібі қатаң сақталынуы тиіс.

Тілдік қолданыста, әсіресе көркем шығармалар тілінде сөзді өз мағынасынан ауытқы отырып қолдану фактілері де жиі кездеседі. Мысалы, тұрақты тіркестердің өңін айналдырып қолдану, синоним, көп мағыналы тілдік единицалардың бір – бірінен мағыналық, стильдік айырмашылығына мән бермеу, сөйлемдегі сөздердің орын тәртібін ешбір мақсатсыз бұзып қолдану, сөздердің стильдік реңкін ажыратпай, талғаусыз жұмсау т.б. күнделікті баспасөз тілінен де кейбір ақын – жазушылар қолданысынан да орын алып жүр. Бұл құбылыстар сөз дәлдігіне нұқсан келтіреді. Оқушының ойын шатастырады.

Қорытынды. Студенттерге «Жазу сауаттылығы және сөйлеу техникасы» атты курсты оқытуда мынадай нормаларға баса назар аударту көзделеді. Біріншіден, **стилистикалық норма** сөйлесу жағдайына сәйкес тіл құралдарын таңдаудың ұстанымдарын көрсетеді. Ол үшін тілдегі ауызекі сөйлеу, көркем әдебиет, ғылыми, публицистикалық, ресми іс қағаздар стилі норма талаптарын білу керек. Екіншіден, **пунктуациялық норма** тыныс белгілердің қойылу тәртібі мен ережелерін анықтайды да, дұрыс, сауатты жазу нормаларын көрсетеді. Әрбір тыныс белгісінің атқаратын қызметі, өз орны бар. Үшіншіден, **лексикалық норма** сөздің мағынасына сәйкес қолданылуы.

Сөйлеу барысында сөздің мағыналық тіркесімділік қабілеті мен мүмкіндігін анықтайды. Төртіншіден, **орфоэпиялық норма** тілдің өзінің табиғи заңдылығына қарсы келмей айтылудағы нормасын дұрыс сақтап сөйлеу. Бесіншіден, **орфографиялық норма** қазақ тілінің орфографиялық нормаларын тұрақтандыруда, жұртшылықтың жазу мәдениетін көтеруде орфографиялық сөздіктің бірнеше басылымы жарық көріп, әр басылым сайын сөздік толықтырылып, жүйесі жетілдіріле түсуде. Алтыншыдан, **грамматикалық норма** сөздің, сөз формаларының жасалуы. Сөз таптарының, олардың формаларының қолданылуы. Синтаксистік конструкциялардың жасалу ережелерін анықтайды.

Қорыта келе, тіл байлығы, дұрыс, сауатты жазу дағдысы бәрінен бұрын лексикадан, семантикадан көрінетіні белгілі, яғни сөздік қоры бай адамның сөйлеуі мен жазуынан да тіл байлығы байқалып отырады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1 Дәулетбекова Ж., Қосымова Г., Юсуп П. Қазақ тілі. Оқыту әдістемесі Жалпы білім беретін мектептің 5-сынып мұғалімдеріне арналған. Алматы, «Атамұра», 2017.- 128 бет.
- 2 Қосымова Г. Қазақ шешендік өнерінің негіздері және тілдік танымы. А., 2005.
- 3 Қыдыршаев А. Шешендіктен оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері. А., Білім. 2000.
- 4 Бейсембаева З. Тіл мәдениетінің негіздері. А., 1991.
- 5 Балақаев М., Жанпейісов Е., Тomanov M., Манасбаев Б. Қазақ тілінің стилістикасы. А., 2004.
- 6 Сыздық Р. Абай және Қазақтың ұлттық әдеби тілі. А., 2004.

References:

1. Däuletbekova J., Qosymova G., İusup P. Qazaq tılı. Oqytu ädistemesi Jalpy bilim беретin mekteptiñ 5-synyp müğalimderine arnalğan. Almaty, «Atamūra», 2017.- 128 bet.
2. Qosymova G. Qazaq şeşendik öneriniñ negizderi jäne tildik tanımy. A., 2005.
3. Qydyrşaeв A. Şeşendiktanudy oqytudyñ ғыlymi-ädistemelik negizderi. A., Bilim. 2000.
4. Beisembaeva Z. Til mädenietiniñ negizderi. A., 1991.
5. Balaqaeв M., Janpeiisov E., Tomanov M., Manasbaev B. Qazaq tiliniñ stilistikasy. A., 2004.
6. Syzdyq R. Abai jäne Qazaqtynñ ülttyq ädebi tili. A., 2004.

MPHTI 16.31.51

<https://doi.org/10.51889/2020-4.1728-7804.83>

Рахметова Р.С.,¹ Нәби Н.Б.²

^{1,2}Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы, Қазақстан.

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТІЛДЕСІМДІ МЕНГЕРТУДІҢ ЖОЛДАРЫ

Аңдатпа

Қазіргі білім беру жүйесінде болашақ мұғалімнің кәсіби тұлғасына, оның оқушымен қарым-қатынасына айрықша мән беріледі. Болашақ мұғалімнің кәсіби тұлғасы, мамандығына даярлығы оның тек теориялық материалдарды игеруінен ғана емес, оқушымен, өзін қоршаған ортамен тілдесімге түсе алу қабілетімен де айқындалады. Сондықтан педагогикалық жоғары оқу орындарында оқитын студенттерге оның кәсіби қызметінде басты рөл атқаратын педагогикалық тілдесім мәдениетін үйретудің маңызы зор. Себебі педагогикалық тілдесім оның кәсіби маман ретінде қалыптасуында басты рөл атқарады. Мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынас педагогикалық тілдесім арқылы жүзеге асатындықтан оның қыр-сырын меңгерудің мәні зор. Мақалада болашақ филолог-мамандарға педагогикалық тілдесімді меңгерту туралы сөз болады. Педагогикалық тілдесім мәселесін зерттеген ғалым-әдіскерлердің ой-тұжырымдарына тоқталады. Педагогикалық тілдесімде негізгі рөлге ие сөйлесім әрекетінің түрлері жөнінде айтылады. Педагогикалық тілдесімді үйретуде қолданылатын диалогтің түрлері ұсынылған.